

Proces - Franz Kafka

1. Autor

- pražský německy píšící spisovatel
- vystudoval právo, byl zaměstnán u pojišťovny
- jeho přítel Max Brod mu pomáhal, kapitoly v Procesu řadil on
- některé kapitoly knih jsou nedokončené, dokončoval je Max Brod
- umírá velice mladý na tuberkulózu
- měl židovské předky
- mezi jeho další romány patří Proměna či Amerika

2. Autorský kontext

- Max Brod (pomáhal sestavovat díla Kafkova)
- v jeho dílech je použit strohý popis situace, která pohluje hlavního hrdinu, anonymně
- *expresionismus*: snaží se citově popsat stav svůj či společnosti, rozemrat psychické stavy rozumem, pocity úzkosti, obavy, znepokojení nečím, co nás přesahuje, člověk v odlidštěném světě
- *existencialismus*: ohrožení životních hodnot, pokus o řešení bezvýchodných situací, zodpovědnost, hledání východiska, osamocení, rozhodování se, motivy směřování k smrti
- *absurdita* - rozchod, očekávané x neočekávané, neuvěřitelná spojení, která přibližují pocity, či nálady
- **James Joyce** - experimentální próza stejně jako Kafka, Odysseus
- **Andre Breton** - manifest realismu
- **Viktor Dyk** - Krysař
- **Jiří Wolker**
- **Vítězslav Nezval** - surrealista, Po nás ať přijde potopa, Edison

3. Dílo

- jedná se o psychologický román
- dílo je rámcově ohraničené Josefovými narozeninami, postup je chronologický, ale čas nejistý, zda-li je daný výjev na začátku či na konci procesu
- 10 kapitol
- kniha však nemá dynamiku
- poslední kapitola je symbolická, člověk nemůže žít podle zákona lidství, je nucen se podat systému byrokracie
- spisovný jazyk, děj je vyprávěn v er-formě, postavy promlouvají přímou řečí, hlavní hrdina Josef uvažuje v monolozích, nejvíce k sobě promlouvá v poslední kapitole
- zejména líčení jednotlivých míst se zabarvením, dusná atmosféra v soudní síni, evokující strach
- vypravěč je nezaujatý a nezasahuje do děje
- někdy odborné termíny, pevný jazyk
- většina knihy je tvořena popisným textem
- interpunkce je ne úplně dodržována, ale vždy záměrně
  - *asyndeton* - záměrné vypuštění interpunkce
  - *aposiopeze* - nedokončená výpověď

- *aforismus* - krátké rčení s hlubokou myšlenkou
- řečnické otázky
- Kafka je vystudovaný právník, takže se vyzná v právních záležitostech, jak soudnictví funguje, inspirace
- **Josef K.** - úspěšný úředník, náhle do jeho života zasáhne vyšší moc, byrokracie, jedná se o moc, kterou nemůže přemoci, jeho vina je přímo úměrná jeho neschopnosti bojovat, je tak silná, že se jí nedokáže ubránit, pohltí ho, umírá
- **Huld** - velmi nemocný advokát (součást systému soudnictví), který se jeví, že o procesu ví hodně, ale ve skutečnosti je postradatelný
- **Lenka** - služka advokáta Hulda, chodí s každým jeho zákazníkem, chce pomoci Josefovi v procesu
- **náměstek** - dere se na post Josefa, využívá jeho zaneprázdněnosti
- **strýc Josefa** - snaží se Josefovi pomoci a to tak, že kontaktuje advokáta Hulda, který je jeho kamarád
- **malíř soudců** - je také v područí soudnictví, je v přímém kontaktu se soudcem, takže teoreticky může ovlivnit výsledek soudu, nicméně je též bezmocný
  - vysvětluje, že existují tři varianty osvobození se z procesu
  - *skutečné osvobození*: člověk je plně zproštěn viny, všechny záznamy zničeny, naprosté odloučení od procesu, avšak neuskutečnitelné
  - *zdánlivé osvobození*: prostřednictvím podpory vícero soudci, je prohlášeno o nevině obžalovaného, ale dokumentace je schována, takže se může proces znovu otevřít, a takto to může být provedeno mnohokrát
  - *odložení na dobu neurčitou*: spočívá v tom, že se zabrání ve vyvíjení procesu, proces nikdy nedospěje do stádia uzavření, avšak to vyžaduje vysokou angažovanost obžalovaného
- **duchovní v chrámu** - vypráví mu o dveřích, poku jíma člověk projde, potom sice provedl nepovolenou akci, ale nic se mu nestane, podobenství o svobodě a zároveň nesvobodě člověka
- **mrskači** - fyzické tresty soudním zaměstnancům, zvýšení děsu
- celý proces trvá právě jeden rok, období mezi jeho 30. a 31. narozeninami Josefa, všechna místa jsou blíže nespecifikována, popis je citově zabarvený, má za účel navodit atmosféru místa, zejména banka, chrám, lom, pokoj Hulda, ...
- *tématický plán*: hlavním hrdinou je Josef, prokurista v bance, vysoce postavený, majetný, v den svých narozenin se však neporbudí sám, do jeho bytu vnikli dva pánové s příkazem jej zatknout, důvod mu není sdělen (není mu sdělen ale po celý průběh knihy), jenomže on nemá poňetí, za co je obviněn, proto po celou dobu románu prohlašuje, že je nevinný, nicméně je předvolán do kanceláře soudu, v místnosti je spousta lidí, dusno, strach, pochybnosti, Josef považuje obžalobu za omyl, u výsledku odmítá vypovídat, zúčastněné zaskočí a nedoví se příčinu obžaloby, je ponechán nejistotě, z toho důvodu se snaží získat radu, jak se z procesu vymanit, zavítá s pomocí svého strýčka k Huldovi, ten mu nepomáhá, spíše mu představuje hlubší patra procesu, to samé malíř Titorelli - známý Lenky, ten mu teprve dává obraz, jak je obtížné se z procesu vymanit, zjišťuje, jak je síť komplexní, spleť, jedná se o nepřehlednou organizaci, ovlivnit výsledek soudu je prakticky nemožný, zvláště, když nepřijímají hmatatelné

důkazy, toto všechno prohlubuje nejistotu v Josefovi, takže si nyní není ani jistý, zda-li je nebo není vinný, nikdy nespátří soudce, nikdy nespátří výsledek - rozsudek, v předvečer svých 31. narozenin je převezen do lomu, už nevyjadřuje ani odpor, nechá se zabít (ke konci jsou monology, že nebyl schopný sám sebe zabít, toho lituje), je zabit jako pes

- děj v kategoriích:
  1. Expozice: neznámí pánové nakráčejí k němu do bytu
  2. Kolize: oznámení o jeho vině, od inspektora se nedozvídá také nic, procesu se vysmívá, je přesvědčen o své nevině
  3. Krize: Josef se snaží různými prostředky zbavit své viny, nejdříve je předveden před výslech, vysmívá se mu, jenže čím více se snaží pochopit svoji vinu, tím se prohlubuje jeho nejistota
  4. Zvrat: jedná se o moment, kdy se Josef nachází v chrámu, kde hovoří s duchovním, ten mu vysvětluje závažnost procesu, využívá podobenství o dveřníkovi, dveřník chrání vchod, přijde k němu muž, dveřník říká, že jej nepustí dovnitř, možná později, před mužovou smrtí mu sdělí, proč se nepokusil o průchod dveřmi - to má symbolizovat svobodu a zároveň nesvobodu člověka v systému soudnictví, absolutní rezignace pochopení procesu, podlehnutí
  5. Závěr: poprava
- celé dílo má vystihnout pohnutou atmosféru 20. století, představuje válku se sebou samým, existenční problémy
  - dvacáté století sice bylo ve znamení míru, ale probíhaly osobní války
- především také s odlidštěnými, nehumánními institucemi, byrokratickými, soudnictví je pouze příklad z díla
  - jsou hluché k problémům člověka
- proces nikdy neskončí, bude tu existovat tak dlouho, jak jen bude Josef žít
- prvky absurdity, hned na začátku, cizí lidé se mu nelegitimují, přesto stoupí do jeho bytu, další výjev absurdity, je místo konání prvního výslechu, tedy ve větší kapli - nemorální knížky jako důkazní spisy
- osamocení, přesto, že naváže milostný vztah s Lenkou, takových vztahů má desítky, další například s obchodníkem, který žádá radu od advokáta Hulda
- takže celkově dílo kritizuje byrokratický systém moderní společnosti
  - poté samozřejmě když se člověk dostane do konfliktu s touto institucí, je nemožné jí čelit
- plné paradoxů, čím více se snažil proces pochopit, tím více se prohlubovala jeho nejistota, nebo jak v době míru člověk válčil sám se sebou
- anonymita instituce, nevíme s čím máme tu čest